

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
BROJ: 78 0 I 024306 20 Rev
Banjaluka, 10.02.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Tanje Bundalo kao predsjednika vijeća, Davorke Delić i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužioca N.b. a.d. B.L., koga zastupa punomoćnik Ž. M., advokat iz B.L., protiv tuženog Ž. K. iz B.L., koga zastupa punomoćnik N.V., advokat iz B.L., radi duga, odlučujući o reviziji tužioca izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 78 0 P 024306 20 Gž 2 od 18.09.2020. godine, na sjednici održanoj dana 10.02.2021. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Prnjavoru broj 78 0 I 024306 18 P 2 od 18.12.2019. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužioca kojim traži da se obaveže tuženi da kao mjenični dužnik po mjenici serijskog broja ... tužiocu N.b. a.d B.L. izmiri na ime glavnog duga iznos od 951.842,59 KM, na ime zakonske zatezne kamate na glavni dug računajući od 26.5.2016. godine, kao dana dospelosti mjenice pa do 14.08.2019. godine kao dana izrade nalaza vještaka iznos od 148.653,06 KM i zakonsku zateznu kamatu na iznos glavnog duga od 951.842,59 KM od dana 14.08.2019. godine pa do isplate, a sve u roku od 15 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja, te da se obaveže tuženi da tužiocu nadoknadi troškove postupka sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja pa do isplate.

Obavezan je tužilac da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 17.513,00 KM u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude, dok je preko dosuđenog, a do traženog iznosa, zahtjev tuženog za nadoknadu troškova parničnog postupka, odbijen.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 78 0 P 024306 20 Gž 2 od 18.09.2020. godine žalba tužioca je odbijena i presuda Osnovnog suda u Prnjavoru broj 78 0 P 024306 18 P 2 (pravilno: 78 0 I 024306 18 P 2) od 18.12.2019. godine, potvrđena.

Odbijen je zahtjev tužioca za naknadu troškova žalbenog postupka u iznosu od 4.387,50 KM.

Odbijen je tuženi sa zahtjevom za naknadu troškova sastava odgovora na žalbu u iznosu od 4.387,50 KM.

Blagovremeno izjavljenom revizijom drugostepenu presudu pobija tužilac, iz razloga povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana presuda preinači, odnosno ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

U odgovoru na reviziju tuženi predlaže da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi po osnovu mjenice broj ... isplati iznos od 951.842,59 KM, zatim na osnovu zakonske zatezne kamate od 26.05.2016. godine pa do 14.08.2019. godine iznos od 148.653,06 KM, a od 14.08.2019. godine do isplate zakonsku zateznu kamatu na iznos glavnog duga od 951.842,59 KM.

Na osnovu izvedenih dokaza i rezultata cjelokupnog postupka prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi izdao mjenicu serijski broj ... kao sredstvo obezbjeđenja potraživanja tužioca iz ugovora o dugoročnom nenamjenskom kreditu broj ... od 22.12.2009. godine koji je zaključen između tužioca i tuženog, kao i aneksa 1 ugovora o nenamjenskom kreditu broj ... od 26.12.2011. godine, kojim ugovorom je tužilac odobrio tuženom iznos od 1.200.000,00 KM po kamatnoj stopi od 9% na godišnjem nivou i rokom otplate od 126 mjeseci uz grejs period od 6 mjeseci; da se članom 3 ugovora tuženi kao korisnik kredita obavezao da će kao sredstvo obezbjeđenja, pored ostalog obezbijediti 15 bjanko mjenica sa mjeničnom izjavom potpisanom od strane korisnika; da je članom 5 ugovora regulisano da se otplata kredita vrši u jednakim anuitetima sa grejs periodom od 6 mjeseci; da prema članu 8 ugovora tužilac ima pravo da jednostrano raskine ugovor i zahtijeva isplatu duga u cijelosti u slučaju da korisnik kredita ne plati dvije uzastopne rate kredita; da je tuženi potpisao mjeničnu izjavu kojom je ovlastio tužioca da u skladu sa odredbama Zakona o mjenici („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 32/01, u daljem tekstu: ZM) i ugovora o kreditu bjanko mjenicu može ispuniti u slučaju jednostranog raskida ugovora; da tuženi nije vršio isplatu anuiteta po kreditu; da iz nalaza i mišljenja vještaka ekonomske struke D.O. proizlazi da iznos glavnog duga iznosi 951.842,59 KM, jer je tuženi u međuvremenu vršio uplate po osnovu kredita, a da obračunata zakonska zatezna kamata počev od 26.05.2016. godine pa do dana izrade nalaza tj. 14.08.2019. godine iznosi 148.653,06 KM.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeni sud nalazi da je tuženi kao sredstvo obezbjeđenja izdao tužiocu bjanko mjenicu i ovlastio ga da je može popuniti u skladu sa odredbama ZM i zaključenim ugovorom, da je ugovor raskinut između stranaka dana 21.07.2014. godine, da je tužilac proizvoljno kao datum dospijeca na mjenici označio dan 25.06.2016. godine, da je tužilac propustio da u smislu člana 39. ZM podnese mjenicu na isplatu, te da je nastupila zastarjelost potraživanja u smislu odredbe člana 80 ZM. Slijedom toga je zaključio da bjanko mjenica nije popunjena u skladu sa osnovnim poslom, niti sa sadržajem mjenične izjave koja se tiče dospelosti mjenice, pa po nalaženju prvostepenog suda ista mjenica ne ispunjava uslove vlastite mjenice i ne može se smatrati ispravom na osnovu koje se može sa uspjehom isticati mjenično pravni zahtjev prema tuženom, što je bio razlog da odbije tužbeni zahtjev tužioca u cijelosti.

Drugostepeni sud je žalbu tužioca odbio i prvostepenu presudu potvrdio temeljem odredbe člana 226. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13, u daljem tekstu: ZPP).

Pobijana presuda je pravilna.

Iz činjeničnog utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi da je predmetna mjenica serijski broj ..., izdata 22.12.2009. godine kao bjanko mjenica bez protesta, data kao sredstvo obezbjeđenja ugovora o dugoročnom nenamjenskom kreditu koji su parnične stranke zaključile dana 22.12.2009. godine, sa mjeničnim ovlaštenjem tuženog da imalac istu u slučaju neispunjenja obaveze može popuniti pod uslovima iz osnovnog ugovora, tako da datum dospijeća ne može odrediti prije ugovorenog roka dospijeća potraživanja, izuzev u slučaju jednostranog raskida ugovora. Iz same mjenice proizlazi da je tuženi potpisao mjenicu i kao trasant i kao trasat, da je tužilac mjenicu popunio na iznos 1.491.439,69 KM i označio na mjenici da je dospjela 26.05.2016. godine, te da je podnio prijedlog za izvršenje radi naplate mjenice 27.05.2016. godine.

Zakonodavac nije dao definiciju vlastite ili sopstvene mjenice, već je samo odredio njene bitne elemente (član 111. ZM). Prema tim elementima, tom mjenicom njen izdavalac izjavljuje „platiti ću za ovu“ ili „plaćamo za ovu“ mjenicu i time se obavezuje da će je isplatiti. Znači, vlastita mjenica nema poziva za plaćanje, ona nije naredba plaćanja (kao što je to trasirana mjenica – član 3. stav 1. tačka 2) ZM), već je bezuslovno obećanje plaćanja od izdavaoca ove mjenice. Zato je njen izdavalac istovremeno glavni mjenični dužnik. Valjanost takve mjenice nije uslovljena njezinim izdavanjem na propisanom mjeničnom blanketu.

U praksi (s obzirom da nema blanketa zvaničnog izdanja za vlastitu mjenicu, kao što postoje blanketi trasirane mjenice), blanketi koji važe za trasirane mjenice se upotrebljavaju i za vlastite mjenice tako što je izdavalac vukao (trasirao) mjenicu na sebe (tzv. konfuzija trasanta i trasata). U tom će slučaju trasant i trasat biti isto lice, ali trasant treba takvu mjenicu još i akceptirati potpisivanjem na lijevom kraju blanketa, pored naznake „prihvaćamo“. Tek takvim potpisivanjem mjenice trasant je stvarno postao glavni mjenični dužnik i njegov status je jednak statusu izdavaoca vlastite mjenice. Strogost mjeničnih propisa ne dozvoljava tumačenje da je mjenica vlastita samom činjenicom da su na mjenici ista lica i trasant i trasat, jer se prema odredbi člana 5. stav 2. ZM trasirana mjenica može vući i na trasanta pa u vlastitoj trasiranoj mjenici trasant i trasat mogu biti isto lice. Potpis trasanta stavljen na takvu mjenicu je isključivo u funkciji izdavanja mjenice, a on samim označavanjem sebe kao trasata nije preuzeo i obavezu isplate mjenične svote.

Prema elementima predmetne mjenice, u kojoj je naznačeno „platite za ovu mjenicu“ i koju je tuženi kao izdavalac mjenice vukao odnosno trasirao na sebe tako što je sebe označio kao trasanta i trasata, ali je nije i akceptirao (potpisom na lijevom kraju blanketa, pored naznake „prihvaćamo“), radi se o vlastitoj trasiranoj mjenici (koja se u praksi često pogrešno izjednačava sa pojmom i značenjem sopstvene ili vlastite mjenice), prema kojoj tuženi ima položaj regresnog dužnika, a ne glavnog mjeničnog dužnika, kako pravilno zaključuje drugostepeni sud, a ne, kako pogrešno revident smatra o vlastitoj mjenici koja dospjeva na tačno određeni dan koji je upisao na mjenici.

U pravilu, trasirana mjenica se prvo podnosi na isplatu akceptantu koji je glavni mjenični dužnik, a može se prezentovati i trasatu, nezavisno od toga da li je akceptirana ili ne, jer ova okolnost ne znači da će trasat odbiti isplatu o dospelosti. Ako neakceptiranu trasiranu mjenicu trasat odbije da isplati na dan dospijeća, onda je on samo lice koje je bilo pozvano da plati mjenicu, a koje nije postalo mjenični dužnik.

Ako akceptant odbije isplatu mjenice u roku njene dospelosti, imalac mjenice može da je podnese na isplatu njegovom avalisti – ako je na mjenici dat aval za akceptanta, te intervenijentu koji je akceptirao mjenicu, odnosno koji je označen da će isplatiti mjenicu (ukoliko je dat mjenični aval ili označen intervenijent).

Ovo znači da imalac mjenice ima pravo naplatiti mjenicu od glavnog dužnika u vrijeme njene dospelosti.

Ako trasiranu mjenicu odbiju da isplate lica koja se smatraju glavnim mjeničnim dužnicima, a kojima je mjenica prezentovana (akceptant, avalista glavnog dužnika i intervenijent), imalac mjenice ne prezentira je ostalim regresnim mjeničnim dužnicima (uključujući i trasanta), već najprije podiže protest kako bi ozvaničio čin neplaćanja mjenice od strane glavnog mjeničnog dužnika (ukoliko na mjenici nije označeno da je „bez protesta“ kada nema tu obavezu), a nakon toga može naplatu mjenice tražiti u postupku po regresnoj mjeničnoj tužbi ili podnijeti prijedlog za izvršenje na osnovu mjenice kao vjerodostojne isprave.

Nižestepeni sudovi su zaključili da je tužilac obavijestio tuženog da jednostrano raskida ugovor o kreditu sa danom 21.07.2014. godine i da tada dospijeva na naplatu ukupan iznos duga po kreditu, pa pravilno nalazi drugostepeni sud da je mjenica dospjela na isplatu tada, a ne na dan 26.05.2016. godine, koji je tužilac označio kao dan dospelosti na mjenici, pa mjenica nije podnesena na isplatu u roku iz člana 39. stav 2. ZM, čime je tužilac u odnosu na tuženog, s obzirom na njegove istaknute prigovore, izgubio pravo naplate predmetne mjenice u smislu odredbe člana 54. stav 1. ZM.

Pogrešno revident smatra da je trebalo primjeniti rok zastarjelosti iz člana 80. stav 1. ZM, koji se odnosi na glavnog mjeničnog dužnika, a kako tuženi nije izdavalac vlastite mjenice, niti akceptant trasirane mjenice, već regresni dužnik, to se u pogledu roka zastarjelosti na istog primjenjuje odredba člana 80. stav 2. ZM.

Prema izloženom, ni ostali revizionni navodi tužioca, kojima se prigovara pravilnosti primjene odredaba parničnog postupka i materijalnog prava, nisu osnovani, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 4.387,50 KM je odbijen na osnovu odredbe člana 397. stav 1. ZPP, u vezi sa članom 387. stav 1. istog zakona, obzirom da ovi troškovi nisu bili nužni za vođenje parnice, niti od značaja za zaštitu prava tuženog u postupku po ovom pravnom lijeku.

Predsjednik vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić